

Nasjonalismen

En nasjonal identitet innebærer en egen grunnlov og nasjonalforsamling og et felles sett nasjonale verdier. Folket som utgjør nasjonen erkjenner felles flagg, nasjonalsang, språk, historie, og kultur. De opplever seg selv som et fellesskap.

Nasjonalismen var en ny tenkemåte, inspirert av den franske revolusjonen og dens tanker. Både tanken om frihet, likhet og brorskap, og at en nasjon har rett til en egen stat stammer fra den franske revolusjonen.

Norge regnes som en nasjon etter 1814.

Man kan si at det finnes to typer nasjonalisme:

1. Demos-nasjonalisme

Demos-nasjonalismen oppstod i kjølvannet av den franske revolusjonen. Folket er de som stemmer. Borgerne som kan stemme frem representanter i nasjonalforsamlingen utgjør folket. Nasjonen uttrykkes gjennom folkeviljen i nasjonalforsamlingen.

2. Etnos-nasjonalisme

Folk med felles bakgrunn er grunnlaget for nasjonen. Felles spåk, kultur, bakgrunn, vaner, verdier osv. Et psykologiskkulturellt fellesskap. Kan trekkes videre til folkekarakter, etnisk fellesskap, blodsfellesskap og nazisme og fascisme. Nasjonen er et uttrykk for en felles kulturell identitet, et kulturfellesskap.

Norsk nasjonalisme er en blanding av disse to.

Wienerkongressen (1815)

Wienerkongressen ble holdt etter Napoleonskrigen i hovedstaden i Østerrike-Ungarn i 1815. Stormaktene i Europa møttes for å sikre stabilitet, ro, fred, osv. Freden varte i omtrent 40 år.

Nasjonalismen i praksis

Tanken om nasjonalstaten skapte store politiske utfordringer i Europa. De eksisterende landegrensene var ikke i samsvar med de folkelige fellesskapene man kunne tenke seg eksistere som enhetlige nasjoner. Skulle man gjennomføre nasjonalitetsprinsippet betød det sammenslåinger og splittelser av land og flytting av landegrenser.

Krimkrigen (1854-1856)

Krimkrigen var en krig mellom Russland og det osmanske riket. Tsaren i Russland ville ha tilgang til Middelhavet. Middelhavet ville bety større mobilitet både for den russiske militærflåten og handelsflåten. I tillegg ville Tsaren "berge sine gresk-ortodokse kristne barn" på Balkan og fremstå som en helt. Tsaren går inn i Romania, og okkuperer et par provinser. Dette utløser krigen.

Frankrike og England blander seg inn, mot Russland. Russlands flåte måtte ikke få lov å seile på Middelhavet! Tsaren kunne bli for mektig.

Krimkrigen foregår mest på Krim-halvøya. Russland taper selvfølgelig krigen. Resultatet er at Russland og Østerriket-Ungarn er svekket. Østerriket-Ungarn var ikke med i krigen, og det ble oppfattet som en svakhet.

Det var nå slutt på 40 års fred og ro.

Italia (Samlet i 1866)

Østerrike-Ungarn kontrollerte store deler av Nord-Italia, så enhver nasjonalistisk bevegelse ble slått ned helt til statsministeren på Sardinia inngikk en avtale med Napoleon 3. i Frankrike. Frankrike var jo interessert i å svekke stormakten Østerriket-Ungarn. Østerrike ble provosert til å angripe Sardinia, noe som førte til at Frankrike kom og hjalp italinerne. Italienerne var ikke særlig fornøyde med fredsavtalen og et folkelig, nasjonalt opprør var i gang. Garibaldi fører sine tropper fra Sardinia til Sicilia og Sør-Italia. Får støtte og marsjerer nordover. Italia var ferdig samlet rundt 1866.

Tyskland (Samlet i 1871)

På 1800-tallet eksisterte det 39 forskjellige tyske stater. Preussen skiller seg ut av disse statene. Det var stort og mektig og hadde hjulpet til med å knuse Napoleon.

Det foregår en sterk industrialisering, særlig i Vest-Preussen. Industrialisering betød vareproduksjon, handel, kommunikasjon og samferdsel. 39 tollegrenser var upraktisk, og satte en stopper for fri, florerende handel. Det var et behov for å knytte sammen statene til én enhet. Drivkraften for samlingen var dette ønsket om fri handel, og den ble legitimert med nasjonalistiske argumenter.

Rundt 1850 startet en fredelig prosess som hadde som mål å samle de tyske statene i ett rike. Den fredelige prosessen førte ikke frem.

Statsmann i Preussen, Otto von Bismarck, var for en samling av Tyskland. Han hadde sett at fredelige midler feilet, og var nå villig til å bruke makt.

For å oppnå en sterk nasjonalfølelse i et folk, må den skapes i selve befolkningen. Det er vanskelig å opparbeide en slik følelse av fellesskap. En nasjonalidentitet må skapes gjennom undervisning og propaganda. For eksempel ved å synge nasjonale sanger, fortelle nasjonale myter og sagn og nasjonale arrangement. Dette gjennomfører Bismarck.

Ved hjelp av tre kriger oppnår han målet. Han rettferdiggjør brutaliteten med nasjonalisme. Han sa: "Vi har felles språk, felles bakgrunn og felles historie. Vi skal stå sammen og bli en stormakt!".

Bismarck går først til krig mot Danmark i ca. 1863. Bismarck får støtte av Østerriket-Ungarn. Begeistring i Tyskland.

Går så til krig mot Østerriket-Ungarn. Det blir en dristig, men kortvarig krig. Preussen har moderne våpen på grunn av industrialiseringen i vest. Østerriket-Ungarn gir seg fort og Preussen vinner.

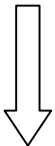
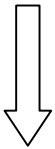
En felles fiende for tyske stater var nødvendig for Bismarck. Bismarck provoserer Frankrike, slik at Frankrike erklærer krig mot Tyskland. De tyske statene går sammen, og krigen er vunnet i løpet av en måned. I begeistringsrusen blir de tyske statene enige om at de skal slå seg sammen. Dette skjer i 1871 i Versailles, på solkongens slott, for den ultimate ydmykelse ovenfor franskmennene.

Balkan (Berlinkongressen i 1870)

Det osmanske riket rommer flere ulike nasjonaliteter. De har forskjellig språk, forskjellig bakgrunn, forskjellig religion osv. Mange av disse folkegruppene krever nasjonalt selvstyre. Dette resulterer i at riket sprenges i forskjellige nasjonalstater.

Hellas dannes tidlig med hjelp fra England og Frankrike. I 1878 kalte stormaktene inn til *Berlinkongressen* om Balkanhalvøya. Dette resulterte i at mange stater fikk selvstendighet: Montenegro, Romania, Serbia, og Bulgaria river seg løs. Bosnia havner under Østerriket-Ungarn. Serbia har ambisjoner om å skape en supermakt på Balkan. Dette blir Jugoslavia. Jugoslavia omfatter mange forskjellige folkeslag og religioner. Dette har skapt problemer siden.

Nasjonalismen kan altså både splitte og samle.

Moderne imperialism (1870-1914)

Imperialisme dreier seg om den oppdelingen av verden som under navn av kolonialisme hadde begynt på 1400-tallet og som i perioden 1870-1914 var på sitt mest intense. I imperialismens tidsalder kontrollerte de europeiske kolonimaktene over 80% av den øvrige verden, økonomisk, politisk og militært.

Mellom moderlandene og det eksterne landområdet som gjerne var i en annen verdensdel var det forskjellige grader av kontroll. Den kunne være militær, politisk, og/eller økonomisk. Den kunne være direkte eller indirekte. Moderlandet utnyttet seg av landområdet. Europa la under seg Afrika, og deler av India og Kina osv.

Det er tre grunner til den intensivering av kolonisasjon vi opplevde 1870-1914.

1. I Europa hadde vi fått to nye stater, nemlig Tyskland og Italia. Maktbalansen i Europa var forandret. Det førte til at det oppstod en voldsom konkurranse mellom de europeiske stormaktene om å være størst, mektigst og *militært overlegne*. For å vise sin nasjonale styrke og storhet tok man over andre landområder, og det ble rettferdiggjort med tanker om at ”vi er toppen av sivilisasjonen, vi hjelper dem, de burde ønske oss velkommen”. Grunnen til at man ofte tydde til andre verdensdeler var at det var enklere enn å føre krig i Europa. Europa var mye mer utvilket enn andre verdensdeler.
2. En voldsom industrialisering i Europa førte til en befolkningsvekst og økning i handel. De fleste europeiske statene førte en proteksjonistisk tollpolitikk, dette gjorde handel mellom statene vanskelig og lite lønnsomt. Det var nødvendig med nye markeder hvor man kunne kjøpe råvarer (særlig kolonivarer som mineraler, te, kakao, gummi, og sukker) og selge ferdigvarer.
3. Europeerne hadde et teknologisk og militært nivå som gjorde at dem kunne nyttegjøre seg av nye landområder. Maskingeværet er et godt eksempel; i 1870 ble maskingeværet oppfunnet. Dette tillot kontroll over mange mennesker med få egne tropper.

Imperialisme i praksis

Man kan si at imperialismen i praksis foregikk i to faser

1. Uformelt stadium
Først kom europeerne og ville selge og kjøpe fritt. Så lenge dette gagnet europeerne var dette tilfredsstillende. På grunn av blant annet en gryende nasjonalisme gjorde ofte de fremmede landene opprør, dette ledet til fase to.
2. Formelt stadium
De fremmede landene gjør opprør, og europeerne går til krig og tar direkte eller indirekte kontroll over landet. De bygger opp egen koloniadministrasjon, og lot mange ganger de innfødte lederne fortsette å styre så lenge de fulgte ordre. På denne måten ble det nye styret mindre forhatt og motarbeidet.

Eksempel: Opiumskrigen mellom England og Kina. England tjente godt på å dyrke opium i India og selge det i Kina. Kina stengte grensene fordi opiumet ødela befolkningen. England gikk til krig og tvang Kina til å åpne grensene igjen.

Imperialisme, biologi og religion

Europeiske stormakters holdninger gikk ut på at deres folkeslag og nasjoner var overlegende andre. Dette skyldes blant annet en utbredt feiltolkning av sosialdarwinismen og en ekstrem nasjonalisme. Man hadde konstruert et hierarki av raser og nasjoner med de hvite europeerne øverst. Man så koloniseringen som en hjelp, og at europeerne hjalp til med utviklingen i de landområdene de koloniserte.

Misjonsiveren var stor. Alle folkeslag skulle omvendes. I tillegg til misjonen utførte misjonærer og sykepleiere også mye helsemessig verdifullt arbeid som korrektiv ovenfor kolonimaktens maktbruk.

Tyskland

Tyskland så imperialismen som en mulighet til å bryte ut av den defensive isolasjonen Bismarck nødvendig hadde lagt opp til på grunn av Tysklands geografiske posisjon. Tyskland var nødt til å skaffe seg skip og kolonier. I tiårene frem mot første verdenskrig stod utbyggingen av marinen sentralt.

India (Sepoyopprør i 1857)

Britene tok enkelt kontrollen over India på grunn av Indias politiske situasjon. India var delt opp i 600 individuelle fyrstedømmer og fremstod, eller arbeidet ikke, som én enhet. Gjennom en systematisk splitt-og-hersk-politikk tok England indirekte kontroll over store deler av India. England iverksatte tollsatser på tekstilimport fra India og avgifter på tekstileksport til India. Dette resulterte i at Indias eksport økte i været, og at importen tørket inn. Dette betød at India ble tydeligere underordnet det britiske imperiet. I 1857 utløste patroner innsmurt med grisefett og oksetalg et opprør blant de indiske soldatene, seopyene, som var muslimer og hinduer. Dette opprøret fikk store konsekvenser for den britiske politikken ovenfor India. Innslaget av europeere i både den sivile og militære administrasjonen økte. Britene sørget i en viss utstrekning for utdanning på alle nivåer i India. Den indiske nasjonalistiske bevegelsen var splittet i en vestlig vennlig og en mer indisk tradisjonell retning. Mahatma Gandhi prøvde å forene disse retningene i en passiv, ikke-voldelig motstandskamp.

Kolonisering av Afrika (Berlinkonferansen 1884-1885)

Frem til 1880 var bare en liten del av Afrika styrt av europeere. På Berlinkonferansen i 1884-85 ble europeiske kolonimakter enige om hvordan grensene på det afrikanske fastlandet skulle trekkes, og hvordan den videre erobringen skulle skje. Frem til annen verdenskrig ble omtrent hele Afrika kolonisert.

Europeerne ble ofte møtt med motstand, men det var også de som ønsket europeerne velkommen, selv om de ofte angret senere. Bak erobringen av Afrika lå det en kombinasjon av økonomiske, strategiske og nasjonalistiske motiver.

Kina (Diplomatisk konflikt i 1856)

En diplomatisk konflikt, om man kan kalle det det, var årsaken til at Kina ble åpnet for imperialistisk ekspansjon. I oktober 1856 ble et smuglerfartøy oppbrakt av kinesisk havnepoliti utenfor Canton. Den engelske konsulen oppfattet dette som et overgrep, og

beordret marinen til å bombardere byen. Franske styrker sluttet seg til straffeangrepet og Kina ble tvunget til å undertegne en ydmykende avtale som åpnet flere kinesiske havner for vestlig handel. Allikevel ble aldri Kina utsatt for direkte europeisk styre, europeerne nøyde seg med indirekte kontroll.

Mot slutten av 1800- all vestlig innflytelse. De angrep misjonsstasjoner, jernbaner og kjøpmannshus. Opprøret ble slått ned av de vestlige landene og Kina måtte igjen undertegne en ydmykende avtale som ga vesten enda større innflytelse i Kina ved at toll- og havnevesenet kom under vestlig kontroll.

Nasjonalistpartiet i Kina var, som i India, ikke sterkt nok til at det kunne virke samlende.

Imperialismens konsekvenser

- A) En ny internasjonal arbeidsdeling.
- B) Et nytt globalt maktforhold.
- C) Økonomien globaliseres.

Det er kanskje i imperialismen vi finner de viktigste grunnene til dagens nord-sør-problem. Systemet med rike industriland på den ene siden og fattige råvareleverandører på den andre ble etablert allerede da. U-landene produserer og selger billige råvarer, og I-landene produserer og selger dyre ferdigvarer. Europeerne tvang nemlig jordbruket i mange land til å bli monokulturellt, slik at europeerne selv skulle få mest mulig varer. Denne avhengigheten av ett eller et par vareslag hemmet jordbruket og den økonomiske veksten. Totalt sett representerte imperialismen en kraftig vekst i verdensøkonomien. Alle land ble tettere knyttet sammen i en ekspanderende global økonomi.

Samtidig som de vestlige imperiene, Storbritannia, Frankrike og Tyskland, var i vekst, var andre imperier som Det osmanske riket, Tsar-Russland og Kina i forfall.